

Cosmopolitisme: rebel·lia democràtica

Fa vint-i-quatre segles, Plató ja assenyalava, en el diàleg *Timeu*, la sensació d'immutabilitat i profunditat calmada que proporciona contemplar una nit estelada. Una sensació molt allunyada dels canvis constants que experimentem en la vida quotidiana. Tanmateix, en contra del que creien els clàssics, avui sabem que l'Univers no és una realitat immutable, sinó una orgia permanent d'energia en convulsió. El contrast entre aquestes dues experiències, el que veiem i el que sabem, permet ressituar les idees i pràctiques humanes. També els desitjos i les esperances.

D'una banda, aquest contrast canvia l'actitud vers les nostres idees. Ens fa ser més conscients dels límits antropocèntrics de les nostres concepcions morals, polítiques o religioses. Al llarg del temps, l'espècie humana ha mostrat ser tan ingènua com arrogant. Grups i cultures molt diverses han tendit a considerar-se el centre del món. Però l'astronomia actual –juntament amb l'evolucionisme i les neurociències– canvia immediatament aquesta autoimatge infantil dels humans.

D'altra banda, el contrast entre l'observació de l'aparent calma de l'Univers i la imatge que la ciència ens dona de la seva frenètica dinàmica ens permet canviar també les actituds davant de les injustícies pràctiques, propiciant actituds de rebel·lia contundents i civilitzades. Emerson ens advertia que podem escollir entre la veritat i el repòs, però que mai podrem tenir-los ambdós alhora.

Avui, ser veritablement *cosmopolita*, copsar i mantenir que el cosmos és la nostra polis, crec que hauria d'incloure una lluita pacífica però contundent contra les injustícies, tant les d'escala global com les d'escala local. El cosmopolitisme és una idea amb arrels gregues. "A Grècia –escriu E. Hamilton– el pensament era lliure. Els homes pensaven amb més freqüència i profunditat en la vida humana, i començaven a percebre cada vegada amb més claredat que és inseparable del mal i que la injustícia estava en la naturalesa de les coses". Alternativa: la defensa de valors universals, però amb una advertència clau, que aquests valors han de modular-se a través d'institucions i pràctiques congruents amb les característiques dels contextos particulars. La història mostra que el context sense valors és cec, i que l'universalisme sense context resulta buit i perillós.

A escala global, per exemple, l'establiment d'institucions internacionals liberal-democràtiques

**Cal establir institucions
internacionals
liberal-democràtiques
amb capacitat coactiva
sobre els estats**

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA, UPF

amb capacitat coactiva sobre els estats del món constitueix un dels reptes més destacats a assolir. Objectius: protecció dels drets humans, eradicació de la pobresa extrema, control de la degradació ecològica, reconeixement i respecte del pluralisme i dels drets de les minories. De moment n'hi hauria prou amb uns tribunals internacionals que fossin reconeguts pels estats i que actuessin en àmbits molt més amplis que en l'actualitat.

Un altre repte cosmopolita és la construcció d'unes democràcies molt més refinades en termes socioeconòmics, polítics, culturals i ecològics. Les democràcies liberals han estat una conquesta de la humanitat. Només cal saber una mica d'història per adonar-se'n. Però també sembla clar que les democràcies actuals arrossegueu tota una sèrie de defectes i d'inèrcies associades al seu caràcter *estatalista*, que contrasten amb els seus valors i objectius (llibertat, igualtat, pluralisme, reconeixement, dignitat, etc.).

**Les democràcies actuals
arrossegueu tota una sèrie
de defectes i d'inèrcies
associades al seu caràcter
'estatalista'**

La revisió recent de les teories de la democràcia ha destacat les insuficiències morals i institucionals que mostren tant les concepcions polítiques com els estats de dret tradicionals. Així, la recerca teòrica i empírica sobre les relacions entre els estats de dret i el pluralisme nacional i cultural de les democràcies ha contribuït:

1) A entendre aquest pluralisme no com un mer fet empíric que cal gestionar de la manera menys traumàtica possible, sinó com un valor que cal protegir des de les institucions democràtiques.

2) A establir els límits conceptuals i culturals que envolten les teories i les pràctiques constitucionals dels estats de dret.

3) A millorar els valors universals, fugint d'abstraccions descontextualitzades (*democràcia, estat de dret*, etc.) per tal adaptar-los a les característiques concretes de les societats.

Tal com s'està desenvolupant, l'actual procés polític de Catalunya s'incardina en aquesta perspectiva de millora dels estats de dret i de lluita pacífica i democràtica contra les injustícies de les concepcions estatalistes tradicionals (siguin de dretes o d'esquerres). Lluny de ser el fenomen localista premodern que agradaria que fos a alguns dels seus adversaris, es tracta d'un procés que apunta a una millora tant de les proteccions *liberals* del pluralisme com de la *qualitat democràtica* dels estats de dret. També incideix indirectament en el refinament moral de les relacions internacionals. El trienni vinent (2014-2016) serà decisiu per a Catalunya. Condicions per a un futur millor: contundència pacífica i democràtica de la ciutadania, internacionalització del procés i lideratge polític racional. Que tinguin un magnífic 2014!

